

ARAŞTIRMA MAKALESİ

**DURDURULAN FAALİYETLER DÖNEM KARI VEYA ZARARI,
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI VE ÖDENEN TEMETTÜ
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN ÇOKLU KORELASYON ANALİZİ İLE
TESPİT EDİLMESİ*****DETERMINING THE RELATIONSHIP BETWEEN DISCONTINUED
OPERATIONS PROFIT OR LOSS FOR THE PERIOD, NET PERIOD
PROFIT OR LOSS AND DIVIDEND PAYOUTS BY MULTIPLE
CORRELATION ANALYSIS*****Dr. Öğretim Üyesi Saadet TULUM*****Öğr. Gör. Dr. Ayşe SOY TEMÜR******ÖZ**

Bu çalışmanın amacı, durdurulan faaliyetler dönem karı veya zararı (durdurulan faaliyetler dönem k/z), dönem net karı veya zararı (dönem net k/z) ve ödenen temettü arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu amaçla Borsa İstanbul (BIST) 100 endeksinde işlem gören ve 2018-2020 yılları arasında durdurulan faaliyetler dönem k/z raporlayan işletmelerin verilerinden yararlanılmıştır. Durdurulan faaliyetler dönem k/z, dönem net k/z ve ödenen temettü arasındaki ilişki çoklu korelasyon analizi ile tespit edilmiştir. Elde edilen verileri analiz etmek için SPSS 22 programı kullanılmıştır. Araştırma sonucunda 2018 yılında dönem net k/z ile ödenen temettü arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunurken 2019 yılında dönem net k/z ile ödenen temettü arasında negatif ve anlamlı bir ilişki bulunmuş; fakat 2020 yılında değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Anahtar Sözcükler: Durdurulan Faaliyetler, TFRS 5, dönem net karı veya zararı ve ödenen temettü, çoklu korelasyon analizi.

* Kırklareli Üniversitesi Vize Meslek Yüksekokulu Finans, Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü Bankacılık ve Sigortacılık Programı, soztas@klu.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4693-2538>

** Düzce Üniversitesi Kaynaşlı Meslek Yüksekokulu, Dış Ticaret Bölümü, ayse soy@duzce.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4455-5035>

ABSTRACT

The purpose of this study is to examine the relationship between discontinued operating profit or loss, net profit or loss for the period and dividend paid. For this purpose, the data of businesses that are traded in the BIST 100 index and that report period profit or loss from discontinued operations between 2018-2020 (period profit or loss from discontinued operations) were used. The relationship between discontinued operations' profit or loss for the period, net profit or loss for the period (period net profit/loss) and dividend paid was determined by multi-correlation analysis. As a result of the research, there was a positive and significant relationship between net profit for the period and dividend paid in 2018, while a negative and significant relationship was found between net profit for the period and dividend paid in 2019; However, no significant relationship was found between the variables in 2020.

Keywords: Discontinued Operations, TFRS 5, period net income/loss and dividend payouts, multiple correlation analysis.

1. GİRİŞ

Çeşitli sebeplerden dolayı faaliyetlerin durdurulması, işletmelerde yeterli etkinliği sağlamayan birimlerin ortadan kaldırılması anlamına gelmektedir. Bu nedenle işletme faaliyetlerinin etkinliği açısından durdurulan faaliyetlerin tanımlanması, belirlenmesi ve doğru olarak ölçülüp raporlanması son derece önemli bir konudur (Onat ve Akın, 2015, s. 11). Çünkü faaliyetlerin durdurulması sonucunda işletmelerin finansal tablolarında birtakım değişiklikler olacağından bu bilgilerin finansal tablo kullanıcılarına sunulması önemli hale gelecektir.

İşletmelerin durduracakları faaliyetlerinde TFRS 5 Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlıklar ve Durdurulan Faaliyetler Standardını uygulaması gerekmektedir. Bu standardın 1. maddesinde, söz konusu standardın, satış amacıyla elde tutulan duran varlıkların muhasebeleştirilme esasları ve durdurulan faaliyetlerle ilgili sunum ve açıklamaların belirlenmesi olmak üzere iki amacının olduğu belirtilmektedir. TFRS 5'in 33. maddesine göre işletmelerin, durdurulan faaliyetlerin vergi sonrası kar veya zarar tutarını kapsamlı gelir tablolarında kamuoyuna açıklaması gerekmektedir.

Durdurulan faaliyetler, işletmenin hissedarlarına yönelik bir kaynak dağıtım yöntemi olan temettü ödemeleriyle ilişkilidir (Guragai, Henke ve Young, 2021, s. 326). Temettü ise, bir işletmenin bir yıllık faaliyeti sonucunda elde ettiği, yasal karşılıklar çıkarılmış dönem net karından dağıttıkları ve ortakların işletmede sermayelerinin olması nedeniyle elde ettikleri getiridir. Temettüler, nakit olarak ve bedelsiz sermaye artırımını sonucunda yeni senet dağıtmak suretiyle iki şekilde dağıtılabilir (Sakarya, Çalış ve Kayacan, 2018, s. 93). İşletmeler tarafından yapılan temettü ödemeleri, yatırımcıların o işletmelerin hisse senetlerine ilişkin yatırım kararlarını önemli ölçüde etkilemektedir. Temettü ödemeleri, işletmelerin yılsonunda elde ettikleri dönem net karına göre belirlenmektedir. Gelirin giderden fazla olması durumunda ortaya çıkan diğer kar olarak adlandırılırken tersi durumda diğer bir deyişle, giderin gelirden fazla olması durumunda zarar ortaya çıkmaktadır. Dönem net karı veya zararı ise bir işletmenin dönem içinde elde ettiği dönem karından vergi ve diğer yükümlülüklerin ödenmesi sonucu elde edilen tutardır. Açıklamalardan görüleceği üzere, durdurulan faaliyetler dönem k/z, dönem net k/z ve ödenen temettü tutarları birbirlerini etkileyebileceği için bu kavramlar arasındaki ilişki araştırılmak istenmiştir.

Altı bölümden oluşan çalışmanın birinci bölümünde giriş bölümüne yer verilmiştir. İkinci bölümde durdurulan faaliyetlerle ilgili yerli ve yabancı makaleler özetlenmiştir. Üçüncü bölümde durdurulan faaliyetler TMS/TFRS'ye göre açıklanmıştır. Dördüncü bölümde araştırmanın kapsamı, hipotezleri ve yöntemi ve kısıtlarına ilişkin açıklamalar yapılmıştır. Beşinci bölümde çalışmayla ilgili bulgulara yer verildikten sonra son bölüm olan altıncı bölümde ise çalışmaya ilişkin genel değerlendirmeler yapılmıştır.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Çalışmada durdurulan faaliyetler dönem k/z raporlayan işletmelerin verilerinden yararlanıldığı için literatürde de durdurulan faaliyetler konusunda yapılan çalışmalar incelenmiştir. Buna göre durdurulan faaliyetler konusunda yazılan yerli ve yabancı makaleler aşağıda özetlenmiştir.

Barua, Lin ve Sbaraglia (2010), yöneticilerin durdurulan faaliyetleri raporlarken kazançları yönetmek için sınıflandırma kaydırması yapıp yapmadıklarını araştırmışlardır. Çalışma sonucunda işletmelerin temel kazançlarını

artırmak için işletme giderlerini, geliri azaltan durdurulan faaliyetlere kaydırdıkları hipoteziyle tutarlı kanıtlar elde etmişlerdir. Ayrıca çalışmadan elde edilen bulgular, yöneticilerin analistlerin tahminlerini karşılamak veya geçmek için sınıflandırma kaymasını kullandığını ve SFAS (Statement of Financial Accounting Standards) No. 144'ün kullanılmasından bu yana durdurulan faaliyetlerin rapor edilme sıklığının artmasına karşın sınıflandırma kaymasının büyüklüğünün azaldığını da göstermektedir.

Curtis, McVay ve Wolfe (2014), durdurulan faaliyetlerle ilgili muhasebede ortaya çıkan değişikliklerin işletmenin gelecekteki devam eden gelirini tahmin etmek için ayrıştırılmış olan gelir bileşenlerinin yararlılığını ne düzeyde etkilediğini incelemişlerdir.

Onat ve Akın (2015), durdurulan faaliyet kavramını TMS/TFRS'ye göre açıklayıp BIST 100 endeksinde yer alan finans sektörü dışında olan 78 işletmenin 2011-2013 dönemi için dönem net k/z ile durdurulan faaliyet k/z arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Çalışmanın sonucunda 2011'de 6, 2012'de 8 ve 2013'te 7 işletmenin durdurulan faaliyet k/z açıkladığını tespit etmişlerdir. Çalışmada korelasyon analizi kullanılmış olup, dönem net k/z ile durdurulan faaliyet k/z arasında 2011 yılında negatif ve orta düzeyde, 2012 yılında pozitif ve orta düzeyde ve 2013 yılında negatif ve orta düzeyde korelasyon olduğu tespit edilmiştir.

Coutinho e Silva ve Vieira da Silva (2018), durdurulan faaliyetlerin etki büyüklüğü ile yöneticilerin durdurulan faaliyetlerle ilgili hem cari hem de yıllık raporlarında sundukları gerekçeleri analiz etmişlerdir. Çalışmada 2010- Haziran 2016 dönemine ilişkin Uluslararası Finansal Raporlama Standartları'nın (UFRS)'nin kabul edilmesinden sonra Brezilyalı şirketlerin açıklamış olduğu 191 durdurulan faaliyetin analizi yapılmıştır. Durdurulan faaliyetleri raporlama nedenleri, yönetimin cari ve yıllık raporlarından elde edilen açıklamalarına dayanarak elle toplanmış olup, nitel (içerik analizi) ve nicel (olasılık tablosu ve parametrik olmayan istatistiksel testler) veri analizi yapılmıştır. Çalışmanın sonucunda ise, kurumsal skandallar teorisine uygun bir şekilde Brezilyalı şirketlerin temel gelirlerini artırmak amacıyla faaliyetlerini durdurma konusunda fırsatçı kararlar aldıklarına dair herhangi bir kanıt bulunamamıştır.

Chagnaadorj (2018), 2005 yılından itibaren UFRS'yi benimseyen Avustralya'da borsada işlem gören şirketlerin durdurulan faaliyetleri ayrı raporlamala-

rının yararını, sınıflandırma değişikliği ve tahmin yeteneği olarak iki önemli özellikte incelemiştir. Sonuçlara göre, durdurulan faaliyetler, özellikle durdurulan faaliyetlerden elde edilen kazanç ve kayıplara bölündüğünde, bir şirketin gelecekteki karlılığını tahmin etme konusunda yararlı olduğunu göstermiştir. Bunun yanı sıra durdurulan faaliyetlerden elde edilen sonuçlar, şirketlerin durdurulan faaliyetleri sıklıkla raporladığı ve zararın yüksek olduğu durumlarda, IFRS (International Financial Reporting Standarts) kapsamında zarar ve kazançtaki azalışlarını raporlamaktan kaçınmak için, çekirdek kazançları manipüle etmek amacıyla fırsatçı bir şekilde kullanıldıklarını göstermiştir.

Kaplan ve Kenchington (2020), çalışmalarında yöneticilerin değerlendirme endişeleri sebebiyle işletme giderlerini kaydırmaktan kısıtlandıkları zamanlarda, vergi giderini sürdürülen faaliyetlerden gelir artırıcı durdurulan faaliyetlere kaydardıklarını tespit etmişler ve değerlendirmeyle ilgili hususların işletmeleri, faaliyet giderlerini gelir artırıcı durdurulan faaliyetlere kaydırmaktan alıkoymadığı, fakat vergi giderlerini değiştiren şirketleri kısıtlamadığı sonucuna ulaşımlardır.

Inoue (2020), Japonya'da işletme yöneticilerinin, temel giderlerini raporlanan durdurulan faaliyetlere kaydırmak suretiyle kazanç yönetimine katılım katılmadığı konusunu araştırmıştır. Bunun için yazar regresyon analizini kullanmış ve 2010-2018 dönemi için UFRS'yi benimseyen 48 Japon firmasını incelemiştir. Çalışma sonucunda, firmaların temel kazançlarını artırmak amacıyla sürdürülen faaliyetlerin işletme giderlerini durdurulan faaliyetlere kaydardığı sonucuna ulaşımlardır.

Guragai vd. (2021), işletmelerin durdurulan faaliyet türleri ile temettü ödeme politikaları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışma sonucunda, yazarlar işletmelerin geliri artıran durdurulan faaliyetlerin raporlanmasını izleyen çeyrekte temettü ödemelerini geçici olarak artırdığını ve aynı şekilde geliri azaltan durdurulan faaliyetlerin raporlanmasını izleyen çeyrek dönemde ise temettü ödemelerini geçici olarak azalttığını bulmuşlardır. Ayrıca, gelir artışının veya gelir azalmasının büyüklüğü daha büyük olduğunda ve firmalar elden çıkarma kazançlarını veya kayıplarını bildirdiğinde bu sonuçların daha güçlü olduğu sonucuna varılmıştır. Önceki literatür, temettü artışlarının önemli bir pozitif piyasa tepkisi ile ilişkili olduğuna dair kanıtlar bulsa da, sonuçlar, yatırımcıların gelir artırıcı durdurulan faaliyetlerin bildirilmesinden önce gelen temettü artışlarına olumlu tepki vermediğini göstermektedir.

Tjun Tjun ve Aryati (2022), rastgele örnekleme ve bir regresyon modeli kullanılarak 2012-2017 dönemine ilişkin Endonezya sermaye piyasasındaki sınıflandırma değişikliği kullanan finansal olmayan şirketlerin çekirdek kazançları üzerindeki etkisini araştırmışlar ve durdurulan faaliyetlerin beklenmeyen çekirdek kazançları olumsuz etkilediği sonucuna varmışlardır.

Literatür taraması sonucunda, Türkiye’de durdurulan faaliyetlerle ilgili yazılan yalnızca tek bir makale olduğu ve diğer çalışmaların yurt dışında yapıldığı tespit edilmiştir. Bu kapsamda gerçekleştirilen bu çalışmanın literatüre katkı sağlayarak daha sonra yapılacak olan çalışmalara yol gösterici bilgiler sunacağı düşünülmektedir.

3. TMS/TFRS’YE GÖRE DURDURULAN FAALİYETLER

Satış amacıyla elde tutulan duran varlıkların, bir işletme birimi oluşturması durumunda, diğer bir ifadeyle durdurulan faaliyet olarak isimlendirilmesi halinde durdurulan faaliyetlere ilişkin varlık ve yükümlülükler satış amacıyla elde tutulan varlıklar ve yükümlülükler içinde raporlanırlar (Örten, Kaval ve Karapınar, 2011, s. 762). İşletme birimi, gerek faaliyetleri ve gerekse finansal raporlama amaçları bakımından işletmenin diğer kısımlarından açık bir şekilde ayırt edilebilen faaliyet ve nakit akışlarıdır. Diğer bir ifadeyle işletme birimi, kullanım amacıyla elde tutulduğu esnada nakit yaratan birim veya birimler grubudur (TFRS 5 md. 31).

Durdurulan faaliyetlerle ilgili gelirlerle giderlerin, gelir tablosunda ayrı bir başlık altında raporlanması gerekir. Gelir tablosunda durdurulan faaliyetler konusunda yapılması zorunlu olan açıklamalar aşağıdaki gibidir (Örten vd., 2011, s. 62):

Durdurulan faaliyetlerin vergiden sonraki kar ya da zarar tutarı ve buna nasıl ulaşıldığı

Gerçeğe uygun değer tutarından satış maliyetinin düşülerek ölçülmesi ya da durdurulan faaliyetleri oluşturan varlık ya da varlık grubunun elden çıkarılması esnasında muhasebeleştirilen vergiden önceki kazanç ya da kayıplar.

Durdurulan faaliyetin tanımı TFRS 5’in 32. paragrafında yapılmıştır. Buna göre, durdurulan faaliyet, işletmenin elden çıkarılan ya da satış amaçlı elde tutulan olarak sınıflandırılan kısmı olup;

- Ayrı bir ana iş kolunu ya da faaliyetlerin coğrafi bölgesini ifade eder.

- Aynı ana iş kolunun ya da faaliyetlerin coğrafi bölgesinin tek başına koordine edilmiş plana göre satışının bir parçasıdır ya da
- Sadece tekrar satış için edinilen bir bağlı ortalıktır.

Durdurulan faaliyetlerle ilgili olarak kapsamlı gelir tablosunda aşağıdaki açıklamaların yapılması zorunludur (TFRS 5 md. 33):

- Vergi sonrası durdurulan faaliyetler karı veya zararı
- Gerçeğe uygun değer satış maliyetinin düşülerek ölçülmesi ya da durdurulan faaliyetleri oluşturan varlık ya da varlık grubunun elden çıkarılırken muhasebeleştirilen kazanç ya da kayıp tutarları.

Öncesinde durdurulan faaliyetlerin içinde gösterilen geçmiş dönemlerle ilgili durdurulan faaliyetlerin, elden çıkarılması ile direkt olarak bağlantılı tutarlarla ilgili cari dönemde yapılması gerekli olan düzeltmeler ayrı bir “durdurulan faaliyetler” bölümünde yer alır ve bu düzeltmelerin hem tutarı hem de niteliği açıklanır. Bu düzeltmelere ilişkin örnekler aşağıdaki gibidir (TFRS 5 md. 35):

- Satın alma fiyatının düzeltilmesi ve tazminatla ilgili konuların alıcıyla çözülmesi gibi elden çıkarmanın şartlarından dolayı ortaya çıkan belirsizliklerin çözümü.
- Satıcının üstlenmiş olduğu çevresel ve ürün garantisine ilişkin yükümlülükler gibi elden çıkarma işleminden önce ilgili bölümün faaliyetleri ile direkt olarak bağlantısı olan ve bu sebepten dolayı ortaya çıkan belirsizliklerin çözümü.
- Anlaşmanın, elden çıkarma işlemiyle direkt ilişkili olması halinde çalışanlara sağlanan fayda planı ile ilgili yükümlülüklerin ödenmesi.

4. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI, HİPOTEZLERİ VE YÖNTEMİ

Çalışmanın bu bölümünde; araştırmanın kapsamı, hipotezleri, yöntemi ve kısıtlarına ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

4.1. Araştırmanın Kapsamı

Araştırmanın kapsamını Kamuyu Aydınlatma Platformu'nun (KAP) resmi internet sayfasında yayımlanan BIST 100 endeksinde yer alan 2018-2020 yılları arasında durdurulan faaliyetler dönem k/z raporlayan işletmeler oluşturmaktadır. 2018-2020 yılları arasında durdurulan faaliyetler dönem k/z raporlayan işletmelerin listesi ayrı tablolar halinde aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 1. 2018 Yılı Durdurulan Faaliyetler Dönem K/Z, Dönem Net K/Z ve Ödenen Temettü Tutarları

SIRA NO	İŞLETME	DFK/Z	DNK/Z	TEMETTÜ
1	DOĞAN ŞİRKETLER GRUBU HOLDİNG A.Ş.	-71.333.000	3.633.096.000	260.995
2	HACI ÖMER SABANCI HOLDİNG A.Ş.	23.000	3.830.335.000	723.007.000
3	KORDSA TEKNİK TEKSTİL A.Ş.	22.778	292.457.708	68.085.177
4	NET HOLDİNG A.Ş.	-608.780	259.859.849	12.349.522
5	ODAŞ ELEKTRİK ÜRETİM SANAYİ TİCARET A.Ş.	-206.884	-251.539.857	0
6	ŞOK MARKETLER TİCARET A.Ş.	-547.114	66.598.899	0

Tablo 1’den görüleceği üzere 2018 yılında BIST 100 endeksinde durdurulan faaliyet k/z raporlayan 6 işletme bulunmaktadır.

Tablo 2. 2019 Yılı Durdurulan Faaliyetler Dönem K/Z, Dönem Net K/Z ve Ödenen Temettü Tutarları

SIRA NO	İŞLETME	DFK/Z	DNK/Z	TEMETTÜ
1	AG ANADOLU GRUBU HOLDİNG A.Ş.	9.944.000	564.869.000	279.775.000
2	ANADOLU EFES BİRACILIK VE MALT SANAYİİ A.Ş.	3.006.000	1.034.162.000	814.759.000
3	COCA-COLA İÇECEK A.Ş.	3.006.000	965.769.000	1.232.671.000
4	ÇİMSA ÇİMENTO SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	-7.880.487	13.169.480	175.746.242
5	HACI ÖMER SABANCI HOLDİNG A.Ş.	-152.000	3.779.736.000	720.382.000
6	KORDSA TEKNİK TEKSTİL A.Ş.	-152.057	339.755.071	48.632.269
7	MİGROS TİCARET A.Ş.	11.065.000	-460.812.000	0
8	NET HOLDİNG A.Ş.	-1.362.149	76.431.185	4.579.800
9	ODAŞ ELEKTRİK ÜRETİM SANAYİ TİCARET A.Ş.	43.946	-187.686.475	0
10	TAVHL	1.902.335.000	2.368.497.000	406.011.000
11	TCELL	772.436.000	3.246.487.000	838.246.000

Tablo 2’den de görüldüğü gibi 2019’da BIST 100 endeksinde durdurulan faaliyet k/z raporlayan 11 işletme bulunmaktadır.

Tablo 3. 2020 Yılı Durdurulan Faaliyetler Dönem K/Z, Dönem Net K/Z ve Ödenen Temettü Tutarları

SIRA NO	İŞLETME	DFK/Z	DNK/Z	TEMETTÜ
1	AG ANADOLU GRUBU HOLDİNG A.Ş.	-697.000	-279.775.000	1.790.673.000
2	ANADOLU EFES BİRACILIK VE MALT SANAYİİ A.Ş.	-3.964.000	814.759.000	2.210.945.000
3	COCA-COLA İÇECEK A.Ş.	-3.964.000	1.232.671.000	794.574.000
4	ÇİMSA ÇİMENTO SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	-31.385.662	175.746.242	0
5	GEN İLAÇ VE SAĞLIK ÜRÜNLERİ SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	-62.987	208.235.298	0
6	HACI ÖMER SABANCI HOLDİNG A.Ş.	-7.109.000	4.767.573.000	1.188.467.000
7	KORDSA TEKNİK TEKSTİL A.Ş.	-7.108.996	152.970.598	0
8	MİGROS TİCARET A.Ş.	996.000	-402.984.000	0
9	NET HOLDİNG A.Ş.	-233.903	-489.512.668	32.046.367
10	ODAŞ ELEKTRİK ÜRETİM SANAYİ TİCARET A.Ş.	21.614	-246.670.717	0
11	TAVHL	-54.359.000	-2.283.284.000	42.561.000

Tablo 3’ten görüleceği üzere BIST 100 endeksinde 2020 yılında durdurulan faaliyet k/z raporlayan 11 işletme bulunmaktadır.

4.2. Araştırmanın Hipotezleri

Hipotez, ortaya çıkmış ya da çıkacak belirli davranışlar, olaylar veya olgularla ilgili varsayım niteliği taşıyan açıklamalardır (Altunışık, Coşkun, Bayraktaroğlu ve Yıldırım, 2002, s. 20). Bazı araştırmalarda araştırma sonucuna ilişkin yapılan tahminleri ifade etmek için hipotezler kullanılabilir. Hipotezlerin kullanılmasının amacı, en az iki değişken arasındaki ilişkiyi açıklamaktır (Ataizi, 2018, s. 40).

Hipotez testini uygulamak için ilk olarak sıfır hipotezi (null hypothesis) ile alternatifin hipotezin (alternative hypothesis) belirlenmesi gerekmektedir (Kalaycı, 2018, s. 65). Buna göre araştırmanın hipotezleri aşağıda gösterilmiştir.

$H1_0$ = BIST 100 endeksinde işlem gören işletmelerin raporladıkları durdurulan faaliyetler dönem k/z ile dönem net k/z arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H1_1$ = BIST 100 endeksinde işlem gören işletmelerin raporladıkları durdurulan faaliyetler dönem k/z ile dönem net k/z arasında anlamlı bir ilişki vardır.

$H2_0$ = BIST 100 endeksinde işlem gören işletmelerin raporladıkları durdurulan faaliyetler dönem k/z ile ödenen temettü arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H2_1$ = BIST 100 endeksinde işlem gören işletmelerin raporladıkları durdurulan faaliyetler dönem k/z ile ödenen temettü arasında anlamlı bir ilişki vardır.

$H3_0$ = BIST 100 endeksinde işlem gören işletmelerin raporladıkları dönem net k/z ile ödenen temettü arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H3_1$ = BIST 100 endeksinde işlem gören işletmelerin raporladıkları dönem net k/z ile ödenen temettü arasında anlamlı bir ilişki vardır.

4.3. Araştırmanın Yöntemi

Korelasyon katsayıları genellikle korelasyonun sifıra eşit olduğu sıfır hipotezine karşı test edilir (Curtin ve Schulz, 1998, s. 775). Korelasyon analizi, değişkenler arasındaki ilişkinin gücünü ortaya koymak amacıyla kullanılır (Ayaydın, 1992, s. 90). Basit korelasyon, X ve Y ile gösterilen iki tesadüfi değişken arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Söz konusu değişkenler normal dağılım gösterdiğinde, bu değişkenler arasındaki ilişkiyi tespit etmek için Pearson'ın önermiş olduğu çarpım moment korelasyon katsayısı kullanılmaktadır. Değişkenler metrik ölçekli ya da normal dağılım göstermiyorsa Spearman ya da Kendall türü parametrik olmayan ölçümler kullanılmaktadır (Kalaycı, 2018, s. 237). Buna göre korelasyon analizinin yapılmasının amacı ise, bağımsız değişken (X) değiştiği zaman bağımlı değişkenin (Y) hangi yönde değişeceğini görmektir (Kalaycı, 2018, s. 115).

Korelasyon katsayısı, $(r) -1 \leq r \leq 1$ arasında değerler alabilmektedir. Korelasyon katsayısı; 0,00-0,25 arasında çok zayıf ilişki, 0,26-0,49 arasında zayıf ilişki, 0,50-0,69 arasında orta, 0,70-0,89 arasında yüksek, 0,90-1,00 arasında değer aldığı anda ise çok yüksek düzeyde bir ilişki olduğunu göstermektedir. Korelasyon katsayısının pozitif olması doğrusal ilişkinin olduğu anlamına gelirken, negatif olması ters yönlü ilişkinin olduğu anlamına gelmektedir (Sps-

sistatistik.net). Değişkenler arasındaki ilişki, korelasyon katsayısı sıfıra yaklaştıkça zayıflamakta, sıfırdan uzaklaştıkça artmaktadır.

Değişken sayısı P sayıda ise değişkenlerden biri ve geriye kalan p-1 adet değişken arasındaki ilişkinin tespit edilmesi için hesaplanan korelasyon katsayısına çoklu korelasyon denir (Çemrek, 2012, s. 202). Çoklu korelasyon ile daha fazla sayıda değişkenler arasındaki ilişki tespit edilebildiğinden kapsamlı bir analiz yapmak mümkün olmaktadır.

Çalışmada, durdurulan faaliyetler dönem k/z, dönem net k/z ve ödenen temettü arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla çoklu korelasyon analizi yöntemi kullanılmıştır. Veriler, yapılan normallik testi sonucunda normal dağılım göstermediği için Spearman korelasyon analizi kullanılmıştır.

4.4. Araştırmanın Kısıtları

Bu araştırmanın 2 kısıtı bulunmaktadır. Bunlardan ilki, çalışmada BIST 100 endeksinde işlem gören ve durdurulan faaliyetler dönem k/z raporlayan işletmelerin 2018-2020 yıllarına ait verilerinden yararlanılmış olmasıdır. İkincisi ise, çalışmada gerçekleştirilen normallik testinde, verilerin normal dağılım göstermediği sonucuna ulaşılmışından dolayı non-parametrik yöntem olan çoklu korelasyon analizi yönteminin kullanılmış olmasıdır.

5. BULGULAR

2018-2020 yıllarına ilişkin durdurulan faaliyetler dönem k/z, dönem net k/z ve ödenen temettü arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla kullanılan Spearman çoklu korelasyon analizi sonuçları aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 4. 2018 Yılı Durdurulan Faaliyetler Dönem K/Z, Dönem Net K/Z ve Ödenen Temettü Arasındaki İlişki

		DFK/Z	DNK/Z	ÖT
Durdurulan Faaliyet K/Z (DFK/Z)	Spearman r	1,000	,200	,486
	P	.	,704	,329
Dönem Net Karı veya Zararı (DNK/Z)	Spearman r	,200	1,000	,829*
	P	,704	.	,042
Ödenen Temettü (ÖT)	Spearman r	,486	,829*	1,000
	P	,329	,042	.

2018 yılı analiz sonucuna göre, durdurulan faaliyetler dönem k/z ve dönem net k/z arasında 0,20 ile pozitif ve çok zayıf düzeyde bir korelasyon bulunmuştur. $P \geq 0,05$ olduğu, diğer bir ifade ile anlamlı bir ilişki bulunmadığı için H_{10} hipotezi kabul edilmiştir. Durdurulan faaliyetler dönem k/z ile ödenen temettü arasında 0,486 ile pozitif ve zayıf düzeyde bir korelasyon bulunmuştur. $P \geq 0,05$ olduğu için H_{20} hipotezi kabul edilmiştir. Burada korelasyon katsayısının, orta düzeye yakın çıktığı görülmektedir. Dönem net k/z ile ödenen temettü arasında 0,829 ile pozitif ve yüksek düzeyde bir korelasyon bulunmuştur. $P \leq 0,05$ olduğu için anlamlı bir korelasyon bulunmuş ve H_{30} hipotezi reddedilmiştir. 2018 yılında sadece dönem net k/z ile ödenen temettü arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca bu dönemde değişkenler arasındaki ilişkilerin pozitif yönlü olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 5. 2019 Yılı Durdurulan Faaliyetler Dönem K/Z, Dönem Net K/Z ve Ödenen Temettü Arasındaki İlişki

		DFK/Z	DNK/Z	ÖT
Durdurulan Faaliyet K/Z (DFK/Z)	Spearman r	1,000	,342	-,392
	P	.	,304	,233
Dönem Net Karı veya Zararı (DNK/Z)	Spearman r	,342	1,000	-,973**
	P	,304	.	,000
Ödenen Temettü (ÖT)	Spearman r	-,392	-,973**	1,000
	P	,233	,000	.

2019 yılı analiz sonucuna göre, durdurulan faaliyetler dönem k/z ve dönem net k/z arasında 0,342 ile pozitif ve zayıf düzeyde bir korelasyon bulunmuştur. $P \geq 0,05$ olduğu için H_{10} hipotezi kabul edilmiştir. Durdurulan faaliyetler dönem k/z ile ödenen temettü arasında -0,392 ile negatif ve zayıf düzeyde bir korelasyon bulunmuştur. $P \geq 0,05$ olduğu için H_{20} hipotezi kabul edilmiştir. Dönem net k/z ile ödenen temettü arasında -0,973 ile negatif ve çok yüksek düzeyde bir korelasyon bulunmuştur. $P \leq 0,05$ olduğu için anlamlı bir korelasyon bulunmuş ve H_{30} hipotezi reddedilmiştir. 2019 yılında sadece dönem net k/z ile ödenen temettü arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca bu dönemde yalnızca durdurulan faaliyetler k/z ile dönem net k/z arasında pozitif ilişki bulunmuştur.

Tablo 6. 2020 Yılı Durdurulan Faaliyetler Dönem K/Z, Dönem Net K/Z ve Ödenen Temettü Arasındaki İlişki

		DFK/Z	DNK/Z	ÖT
Durdurulan Faaliyet K/Z (DFK/Z)	Spearman r	1,000	-,182	-,136
	P	.	,593	,689
Dönem Net Karı veya Zararı (DNK/Z)	Spearman r	-,182	1,000	,173
	P	,593	.	,612
Ödenen Temettü (ÖT)	Spearman r	-,136	,173	1,000
	P	,689	,612	.

2020 yılı analiz sonucuna göre, durdurulan faaliyetler dönem k/z ile dönem net k/z arasında -0,182 ile negatif ve çok zayıf düzeyde bir korelasyon bulunmuştur. $P \geq 0,05$ olduğu için H_{10} hipotezi kabul edilmiştir. Durdurulan faaliyetler dönem k/z ile ödenen temettü arasında -0,136 ile negatif ve çok zayıf düzeyde bir korelasyon bulunmuştur. $P \geq 0,05$ olduğu için H_{20} hipotezi kabul edilmiştir. Dönem net k/z ile ödenen temettü arasında 0,173 ile pozitif ve çok zayıf düzeyde bir korelasyon bulunmuştur. $P \geq 0,05$ olduğu için H_{30} hipotezi kabul edilmiştir. Görüldüğü gibi, 2020 yılında değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunamamış ve değişkenlerin ters yönde hareket ettiği tespit edilmiştir.

6. SONUÇ

Bu çalışmada 2018-2020 yılları arasında BIST 100 endeksinde işlem gören durdurulan faaliyetler dönem k/z, dönem net k/z ve ödenen temettü arasındaki ilişki çoklu korelasyon analizi yöntemiyle tespit edilmiştir. Bu amaçla öncelikle BIST 100 endeksinde durdurulan faaliyetler dönem k/z raporlayan işletmeler belirlenmiştir. Buna göre durdurulan faaliyetler dönem k/z raporlayan işletme sayısı, 2018 yılında 6 iken 2019 ve 2020 yıllarında 11'dir.

Analiz sonuçlarına göre, 2018 yılında dönem net k/z ile ödenen temettü arasında pozitif, yüksek düzeyde ve anlamlı ilişki bulunmuştur. Bu nedenle H_{30} hipotezi reddedilmiştir. Durdurulan faaliyetler dönem k/z ile dönem net k/z arasında pozitif ve çok zayıf düzeyde korelasyon bulunmuş olup anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Benzer şekilde durdurulan faaliyetler dönem k/z ve ödenen temettü arasında pozitif ve zayıf düzeyde korelasyon bulunmuş olup

anlamli bir ilişki bulunamamıştır. Her iki durumda da anlamli ilişki bulunamadığından H_{1_0} ve H_{2_0} hipotezleri kabul edilmiştir. 2018 yılında değişkenler aynı yönde hareket etmişlerdir. Bu durum durdurulan faaliyetler dönem karı elde eden işletmelerin, dönem net karı ve ödenen temettü tutarlarının arttığını göstermiştir. 2019 yılında dönem net k/z ile ödenen temettü arasında negatif, çok yüksek düzeyde ve anlamli ilişki bulunmuştur. Bu nedenle H_{3_0} hipotezi reddedilmiştir. Durdurulan faaliyetler dönem k/z ile dönem net k/z arasında pozitif ve zayıf düzeyde korelasyon bulunmuş olup, anlamli bir ilişki bulunamamıştır. Durdurulan faaliyetler dönem k/z ile ödenen temettü arasında negatif ve zayıf düzeyde korelasyon bulunmuş olup anlamli bir ilişki bulunamamıştır. Her iki durumda da anlamli ilişki bulunamadığından H_{1_0} ve H_{2_0} hipotezleri kabul edilmiştir. Bu durum durdurulan faaliyetler karı elde eden işletmelerin dönem net karı elde ettiklerini fakat ödenen temettü tutarlarını azalttığını göstermektedir. 2019 yılında sadece durdurulan faaliyetler dönem k/z ile ödenen temettü tutarlarının aynı yönde hareket ettiğini görmekteyiz. 2020 yılında ise değişkenler ters yönde hareket etmişlerdir. Durdurulan faaliyetler dönem k/z, dönem net k/z ve ödenen temettü arasında negatif ve çok zayıf düzeyde bir korelasyon bulunmuştur. Anlamli ilişki bulunamadığından H_{1_0} , H_{2_0} ve H_{3_0} hipotezleri kabul edilmiştir. Dönem net k/z ile ödenen temettü arasında pozitif ve çok zayıf düzeyde bir korelasyon bulunmuştur.

Dönem net k/z ve ödenen temettü konusunda yerli ve yabancı çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Aynı şekilde durdurulan faaliyetler konusunda da yurt dışında çok sayıda çalışma yapılmış olmasına karşın Türkiye’de bu konu hakkında 1 makale çalışması bulunmaktadır. Bu anlamda çalışmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünölmektedir. Ayrıca çalışma, farklı sektörlerde daha uzun bir zaman aralığı ile daha fazla değişken arasındaki ilişki analiz edilerek genişletilebilir.

KAYNAKÇA

Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2002). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı*. Sakarya: Sakarya Kitabevi.

Atatizi, M. (2018). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, şimşek (Ed.), *Araştırma Sorusunun Belirlenmesi*, (s.30-51), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını Açıköğretim Fakóltesi

Ayaydın, A. (1992). Regresyon, Korelasyon Analizi ve Yönetim Muhasebesi. *Marmara İletişim Dergisi*, 1, 89-91.

Barua, A, Lin, S. ve Sbaraglia, A.M. (2010). *Earnings Management Using Discontinued Operations. The Accounting Review*, 85(5), 1485–1509.doi: <https://doi.org/10.2308/accr.2010.85.5.1485>

Chagnaadorj, O. (2018). *The Predictive Ability And Classification Shifting Of Discontinued Operations Under IFRS – 5*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Massey University, Albany.

Coutinho e Silva, A. H., Vieira da Silva, C. E., Sancovschi, M. and Alonso Borba, J. (2018). Analysis of Discontinued Operations in Brazil After IFRS 5 Adoption. *Contextus – Revista Contemporânea de Economia e Gestão*, 16(3), 8-39.

Curtin, F. and Schulz, P. (1998). Multiple Correlations and Bonferroni's Correction. *Society of Biological Psychiatry*, 44, 775-777.

Curtis, A, McVay, S. ve Wolfe, M. (2014). An Analysis of the Implications of Discontinued Operations for Continuing Income. *Journal of Accounting and Public Policy*, 33(2), 190-201.

Çemrek, F. (2012). Türkiye'deki İllerin Gelir ve Refah Düzeyi Değişkenleri Arasındaki İlişkinin Kanonik Korelasyon Analizi ile İncelenmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 7(2), 197-215.

Guragai, B, Henke, T. and Young, G. (2021). Reporting of Discontinued Operations and Dividend Payout Policy. *Review of Accounting and Finance*, 20(5), 326-347. Doi:10.1108/RAF-11-2020-0326

Inoue, S. (2020). Classification shifting using discontinued operations and impact on core earnings: evidence from Japan. *Journal of Financial Reporting and Accounting*, 19(2), 211-233. Doi: 10.1108/JFRA-08-2020-0225.

Kaplan, S.E., Kenchington D.G. and Wenzel, B.S. (2020). The Valuation of Discontinued Operations and Its Effect on Classification Shifting. *The Accounting Review*, 95(4), 291–311.

Onat, K. O ve Akın, O. (2015). Durdurulan Faaliyetler ile İşletme Performansı İlişkinin Belirlenmesi: Borsa İstanbul Üzerine Bir Araştırma. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(2), 11-16.

Sakarya, Ş., Çalış, N, ve Kayacan, M. A. (2018). Temettü Ödeme Duyurularının Hisse Senedi Fiyatlarına Etkisinin Ölçülmesi: Borsa İstanbul'da Bir Uygulama. *Sakarya İktisat Dergisi*, 7(2), 92-106.

SPSS Korelasyon Analizi. Erişim adresi: <http://spssistatistik.net/spss-korelasyon-analizi/>. Erişim tarihi: 19.01.2023.

Örten, R., Kaval, H., ve Karapınar, A. (2011). *Türkiye Muhasebe-Finansal Raporlama Standartları Uygulama ve Yorumları*. Ankara: Gazi Kitabevi.

TFRS-5 (2006). *TFRS-5 Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlıklar ve Durdurulan Faaliyetler*. Ankara: Türkiye Kamu Gözetimi ve Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu.

Tjun Tjun, L. and Aryati, T. Profits Management with Classification Shifting: Testing the Impact of Discontinued Operations and Institutional Ownership on Unexpected Core Earnings. *Economics and Business Quarterly Reviews*, 5(1), 39-45. Doi: 10.31014/aior.1992.05.01.402

Copyright of Financial Analysis / Mali Cozum Dergisi is the property of Istanbul Serbest Muhasebeci Mali Musavirler Odasi and its content may not be copied or emailed to multiple sites or posted to a listserv without the copyright holder's express written permission. However, users may print, download, or email articles for individual use.